

LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURE

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs (2. variants)

Atbildīgā par izdevumu Dace Saleniece

ISEC redakcija

Satura rādītājs

Ievads.....	2
Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi.....	3
Mācību saturs.....	4
Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks	11
10. klase	11
11. klase	16
12. klase	19
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	21
Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums	23
Mācību līdzekļi	23
Mācību metodes.....	24

Ievads

Izglītības satura un eksaminācijas centra izstrādātais Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Latvijas un pasaules vēsture” programmas paraugs (turpmāk – programma) veidots atbilstoši Latvijas Republikas Vispārējās izglītības likumam un Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 715 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem” 14. pielikumam “Latvijas un pasaules vēsture. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts”.

Programma ir vispārējās vidējās izglītības programmas sastāvdaļa, kuru veido mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, mācību saturs, mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni, mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums.

Piedāvātajai programmai ir ieteikuma raksturs. Pedagoģs var tematiskajā plānojumā konkretizēt un papildināt šīs programmas mācību saturu, tā apguves secību, mācību sasniegumu metodiskos paņēmienus, mācību līdzekļu un metožu uzskaitījumu. Pedagoģam ir tiesības veidot arī savu mācību priekšmeta programmu.

Programma veidota saskaņā ar tematisko vēstures apguves principu, atspoguļojot vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Latvijas un pasaules vēsture” standartā minēto obligāto mācību saturu un pamatprasības mācību satura apguvei.

Mācību satura apguvi sāk 10. klasē, pilnveidojot izpratni par vēstures procesu un tā būtību, kā arī veicinot vēstures zinātnes pamatprasmju (darbs ar informācijas avotiem) attīstību. 10. klases mācību saturā iekļauti būtiski jautājumi par identitātes veidošanas procesu. 11. klases mācību saturā iekļauti saimniecības un valsts kā politiskas sistēmas jautājumi, tādējādi izglītojamajiem tiek attīstīti ekonomiskās pašnoteikšanās un karjeras izvēles aspekti. Latvijas vēsture ir atspoguļota atbilstoši programmas tematiskajam izkārtojumam no 10. līdz 11. klasei. Jautājumi par Latvijas valstiskuma veidošanās un attīstības vēsturi ir aplūkoti 12. klasē, akcentējot šo jautājumu nozīmīgumu.

Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Sekmēt izglītojamā kā demokrātiskas un pilsoniskas sabiedrības locekļa identitātes daudzpusīgu attīstību, izzinot Latvijas, Eiropas un pasaules vēstures procesus.

Mācību priekšmeta uzdevumi

Apzināties vēstures zināšanu nozīmi pagātnes izpratnē un iespējamo personīgās un sabiedrības attīstības alternatīvu izvēlē.

Papildināt zināšanas un izpratni par svarīgākajiem Latvijas, Eiropas un pasaules vēstures notikumiem, cēloņsakarībām, procesiem.

Padziļināt zināšanas un izpratni par Latvijas valstiskuma vēsturisko attīstību.

Attīstīt analītiskās un sintezējošās darbības prasmes vēsturiskās informācijas avotu analīzē, lai patstāvīgi un argumentēti vērtētu vēstures norises un attiecības starp pagātni un mūsdienām.

Mācību saturs

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
Indivīds un sabiedrība	Vēstures process un vēsture kā zinātne	<p>Vēstures un vēstures zinātnes būtība.</p> <p>Latvijas un globālās vēstures virzieni.</p> <p>Vēstures avoti – vēstures zinātnes pamatinstruments.</p> <p>Vēstures zināšanu un vēstures mācību procesā apgūto prasmju noderīgums un daudzveidīgā izmantošana.</p>		
	Daudzveidīgā un mainīgā identitāte	<p>Valodu attīstība un etniskie procesi aizvēsturē Latvijas teritorijā un Eiropā.</p> <p>Etnisko procesu norise Latvijas teritorijā un Eiropā viduslaikos.</p> <p>Cilvēku identitātes dažādos laikos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aizvēstures kolektīvisma izpratne; • grieķu polisas patriotisma izpratne; • kosmopolītisms hellēniskajā periodā; • Senās Romas pilsonība; • viduslaiku Eiropas korporatīvisms; • kristīgā un nekristīgā pasaule viduslaikos; • kārtu un reģionālā identitāte jaunajos laikos Kurzemē, Vidzemē un Latgalē. 		<p>Latvijas nacionālā ideja jaunākajos laikos.</p> <p>Latvijas iedzīvotāju identitātes daudzveidība un mainīgums kā vēstures notikumu sekas jaunākajos laikos.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
		<p>Etniskie procesi un nacionālās identitātes veidošanās tendences jaunajos laikos Latvijā, Eiropā un pasaulē.</p> <p>Mūsdienu procesu ietekme uz identitātes veidošanos Latvijā, Eiropā un pasaulē.</p>		
	<p>Indivīda vieta vēstures procesos</p>	<p>Indivīda stāvoklis dažādās sabiedrībās:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pirmatnējās sabiedrības raksturojums; • indivīds Seno Austrumu despotijās un valdniecības pamatprincipi; • indivīda nozīme antīkajā pasaulē; • indivīda un sabiedrības attiecības viduslaikos; • renesanses laikmeta individuālisms; • indivīda nozīme apgaismības un revolūciju laikmetā; • indivīda atsvešinātība industriālajā un postindustriālajā sabiedrībā. <p>Indivīda un sabiedrības attiecības autoritārisma, totalitārisma un demokrātijā jaunākajos laikos.</p> <p>Indivīds mūsdienu pasaulē Austrumu un Rietumu sabiedrībās.</p>		<p>Indivīda nozīme Latvijas vēsturē dažādos jaunāko laiku vēstures posmos.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
	Personības vērtīborientācijas apzināšanās	Mūsdienu pasaules kultūras un sociālā daudzveidība un to vēsturiskās saknes.	Mūsdienu pasaules politiskie procesi un to vēsturiskās saknes.	Mūsdienu procesi Latvijā un to vēsturiskās saknes.
Kultūrvidē laikā un telpā	Ģeogrāfiskās vides un sabiedrības mijiedarbība	Cilvēka rašanās un evolūcija. Cilvēka un vides mijiedarbība akmens laikmetā un pārejot no savācējsaimniecības uz ražotājsaimniecību. Ģeogrāfiskās vides nozīme civilizāciju izveidē. Cilvēku darbības ietekme uz vidi industriālā un postindustriālā laikmetā un tās atgriezeniskās sekas.		
	Saimnieciskā darbība		Darba dalīšana Eiropā un pasaulē. Industrializācijas attīstības tendences Latvijā, Eiropā un pasaulē. Lauksaimnieciskā ražošanas attīstības tendences Latvijā un Eiropā. Tirdzniecības attīstības tendences Latvijā, Eiropā un pasaulē.	Saimnieciskās vēstures raksturojums Latvijā jaunākajos laikos.

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
	Civilizāciju kultūrmantojums	<p>Austrumu kultūras sasniegumi senajos laikos.</p> <p>Antīkās kultūras sasniegumi.</p> <p>Jūdaisma un kristietības mācību pamati.</p> <p>Kristietības ietekme Eiropas civilizācijas attīstībā.</p> <p>Eiropas Austrumu un Rietumu kristīgā kultūra.</p> <p>Kultūru mijiedarbība vēstures procesā.</p>		Latvijas kultūrvēsturiskais mantojums.
Sabiedrība, valsts un vara	Valsts un varas vēsture		<p>Austrumu despotijas un antīkās polisas.</p> <p>Lielvalstis dažādos vēstures posmos.</p> <p>Laicīgā un garīgā vara viduslaiku Eiropā un islāma pasaulē.</p> <p>Valsts institūcijas attīstība no viduslaikiem līdz mūsdienām.</p> <p>Autoritārie un totalitārie režīmi.</p> <p>Holokausti, citi genocīdi un noziegumi pret cilvēci.</p> <p>Parlamentārisma vēsture.</p>	

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
	Baltijas, Eiropas un pasaules politiskās kartes veidošanās svarīgākie posmi		<p>Eiropas barbaru pasaule senajos laikos.</p> <p>Latvijas teritorijas un Eiropas politiskās kartes attīstība viduslaikos un jaunajos laikos.</p> <p>Eiropas politiskās kartes attīstība mūsdienās.</p> <p>Koloniālisms.</p> <p>Pirmais pasaules karš.</p> <p>Eiropas attīstības tendences 20. gadsimta 20.–30. gados.</p> <p>Otrais pasaules karš.</p> <p>Mūsdienu pasaule: procesi pasaulē pēc Otrā pasaules kara.</p>	Latvijas teritorijas politiskās kartes attīstība jauno laiku beigās un jaunākajos laikos.
	Latvijas valstiskuma vēsture			<p>Latvijas valsts rašanās un veidošanās process.</p> <p>Demokrātiskais un autoritārais režīms Latvijā.</p> <p>Okupācijas režīmi Latvijā.</p> <p>Latvijas valstiskuma atjaunošanās process.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
Darbība	Informācijas avoti vēsturē un to lietošana	<p>Informācijas avotu par sabiedrības un kultūras procesiem Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē analizēšana, vērtēšana un klasificēšana.</p> <p>Bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursu izmantošana sabiedrības un kultūras procesu izzināšanā.</p> <p>Dažādu ar sabiedrības un kultūras procesiem saistītu vēsturisko notikumu, procesu un personību salīdzināšana un analīze, pamatojoties uz izvirzītajiem kritērijiem.</p> <p>Vēstures procesa likumsakarību izprašana.</p> <p>Deduktīvo un induktīvo metožu lietošana vēstures norišu pētīšanā.</p> <p>Diskutēšana par vēstures procesa atspoguļojuma subjektivitāti un dažādu sabiedrības grupu viedokļu atšķirības iespējamību.</p>	<p>Informācijas avotu par saimniecības un valsts procesiem Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē analizēšana, vērtēšana un klasificēšana.</p> <p>Bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursu izmantošana saimniecības un valsts procesu izzināšanā.</p> <p>Dažādu ar saimniecības un valsts procesiem saistītu vēsturisko notikumu, procesu un personību salīdzināšana un analīze, pamatojoties uz izvirzītajiem kritērijiem.</p> <p>Vēstures procesa likumsakarību analizēšana.</p> <p>Deduktīvo un induktīvo metožu lietošana vēstures norišu pētīšanā.</p> <p>Diskutēšana par vēstures procesa atspoguļojuma subjektivitāti un dažādu sabiedrības grupu viedokļu atšķirības iespējamību.</p>	<p>Informācijas avotu par Latvijas vēsturi analizēšana, vērtēšana un klasificēšana.</p> <p>Vēstures avotu lietošana pretrunīgu vēstures jautājumu apgūvē.</p> <p>Bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursu izmantošana Latvijas vēstures procesu izzināšanā.</p> <p>Dažādu ar Latvijas vēstures procesiem saistītu vēsturisko notikumu, procesu un personību salīdzināšana un analīze, pamatojoties uz izvirzītajiem kritērijiem.</p> <p>Diskutēšana par likumsakarībām vēstures procesā.</p> <p>Deduktīvo un induktīvo metožu lietošana vēstures norišu pētīšanā.</p> <p>Diskutēšana par vēstures procesa atspoguļojuma subjektivitāti un dažādu sabiedrības grupu viedokļu atšķirības iespējamību.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10. klase	11. klase	12. klase
	Vēstures zināšanu izmantošana	<p>Zināšanu par sabiedrības un kultūras procesiem Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē lietošana, skaidrojot vēstures un mūsdienu procesus.</p> <p>Sabiedrības un kultūras procesu Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē pamatošana un analizēšana, izmantojot vēstures zināšanas.</p> <p>Viedokļu par sabiedrības un kultūras procesiem Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē vērtēšana, izmantojot vēstures zināšanas.</p> <p>Diskutēšana par pretrunīgiem jautājumiem sabiedrības un kultūras procesos Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē.</p> <p>Vēstures notikumu un sabiedrības un kultūras jomas procesu raksturošana ar Latvijas vēstures piemēriem.</p>	<p>Zināšanu par saimniecības un valsts procesiem Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē lietošana, skaidrojot vēstures mūsdienu procesus.</p> <p>Saimniecības un valsts procesu Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē pamatošana un analizēšana, izmantojot vēstures zināšanas.</p> <p>Viedokļu par saimniecības un valsts procesiem Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē vērtēšana, izmantojot vēstures zināšanas.</p> <p>Diskutēšana par pretrunīgiem jautājumiem saimniecības un valsts procesos Latvijas, Eiropas un pasaules vēsturē.</p> <p>Vēstures notikumu un saimniecības un valsts jomas procesu raksturošana ar Latvijas vēstures piemēriem.</p>	<p>Zināšanu par Latvijas vēsturi lietošana, skaidrojot vēstures un mūsdienu procesus.</p> <p>Saimniecības un valsts procesu Latvijas vēsturē pamatošana un analizēšana, izmantojot vēstures zināšanas.</p> <p>Viedokļu par procesiem Latvijas vēsturē vērtēšana, izmantojot vēstures zināšanas.</p> <p>Diskutēšana par pretrunīgiem jautājumiem Latvijas vēsturē.</p>
	Vēstures norišu interpretēšana dažādās darba formās	Radošu darbu un ziņojumu veidošana, izmantojot daudzveidīgus informācijas avotus.	Referātu un projekta darbu veidošana, izmantojot daudzveidīgus informācijas avotus.	Zinātniski pētniecisko darbu pamatu un argumentētu pārspriedumu veidošana, izmantojot daudzveidīgus informācijas avotus.

Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks

Sasniedzamais rezultāts mācību satura apguves laikā, kas raksturo izglītojamo attieksmes, norādīts slīprakstā.

10. klase

1. Vēstures priekšmets (31% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. vēstures zinātne;
- 1.2. hronoloģiskā un tematiskā vēstures izpratne;
- 1.3. vēstures pētniecības būtība.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot vēstures procesu un tā būtību.</p> <p>Izprot vēsturi kā zinātni, kas attīstās, kā rezultātā var mainīties vēstures interpretācijas.</p> <p>Izprot vēstures notikumu un procesu ietekmi uz indivīdu un viņa pasaules uzskata izveidi.</p> <p>Apzinās vēstures izzināšanas nepieciešamību sevis un sabiedrības izpratnei.</p> <p>Apzinās vēstures izzināšanas noderīgumu dažādās profesijās.</p> <p>Izprot vēstures hronoloģisko attīstības virzību.</p> <p>Izprot hronoloģiskās un tematiskās vēstures izpratnes kopsakarības un atšķirības.</p> <p>Izprot vēstures avotu nozīmi vēstures zinātnē.</p> <p>Izprot, ka vēstures zinātne attīstās, mainoties vēstures avotu pieejamībai.</p> <p>Izprot vēstures literatūras un citu informācijas avotu nozīmi vēstures izpratnē.</p> <p>Izprot dažādu cilvēku viedokļu atšķirības iespējamību par vēstures jautājumiem, to ietekmējošos objektīvos un subjektīvos faktorus.</p> <p>Izprot vēstures atspoguļojuma subjektivitāti un tās cēloņus.</p> <p>Izprot stereotipu un mītu veidošanās cēloņus vēsturē.</p>	<p>Raksturo zinātņu, kas pēta cilvēku un sabiedrību (piemēram, antropoloģija, arheoloģija, etnogrāfija, politoloģija), būtību un nozīmi vēstures pētīšanā.</p> <p>Raksturo vēstures nozīmi personības vērtīborientācijā un identitātes veidošanā.</p> <p>Raksturo vēstures interpretāciju dažādību atšķirīgos laikmetos un vietās un to atšķirību cēloņus un sekas.</p> <p>Raksturo svarīgākos vēstures zinātnes virzienus pasaulē.</p> <p>Raksturo Latvijas vēstures zinātnes attīstību un zinātnisko pētījumu virzienus.</p> <p>Skaidro vēstures notikumu un procesu sinhronitāti un savstarpējo ietekmi.</p> <p>Skaidro iespējamās vēstures periodizācijas atšķirības dažādos laikos un vietās.</p> <p>Izmanto hronoloģiskās vēstures izpratni un zināšanas tematiskajā vēstures izpratnē.</p> <p>Analizē un klasificē informācijas avotus. Vērtē un lieto tos vēstures procesa izzināšanā un interpretēšanā.</p> <p>Izmanto bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursus Latvijas vēstures procesu izzināšanā.</p> <p>Analizē dažādos informācijas avotos iegūtos viedokļus.</p>

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina dažādu stereotipu un mītu ietekmi uz sabiedrības vēsturisko apziņu Latvijas vēsturē.</p> <p>Izprot jaunus vēstures jēdzienus, pilnveido pamatskolā apgūto vēstures jēdzienu izpratni.</p>	<p>Apkopo faktus sava viedokļa un hipotēzes pamatošanai un atšķirīgu viedokļu analīzei un pieņemšanai.</p> <p>Argumentē savu viedokli, izmantojot informācijas avotus.</p> <p>Izmanto daudzveidīgos informācijas avotus ziņojumu izstrādē.</p> <p>Lieto cēloņu un seku, kopīgā un atšķirīgā, nepārtrauktības likumsakarības vēstures pētīšanā.</p> <p>Lieto vēstures jēdzienus.</p>

2. Sabiedrības vēsturiskā izpratne (34% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. cilvēka un tautu izcelšanās;
- 2.2. cilvēks, vide un to savstarpējā mijiedarbība vēstures procesā;
- 2.3. civilizāciju izcelšanās un attīstība;
- 2.4. sabiedrības struktūra – no pirmatnējā bara līdz mūsdienu sabiedrībai. Sabiedrības struktūras raksturojums Latvijas teritorijā dažādos laika posmos
- 2.5. indivīda nozīme sabiedrībā. Raksturīgākie piemēri pasaules un Latvijas vēsturē.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot jautājuma par cilvēka antropoģenēzi pretrunīgumu un atbilstību indivīda pasaules uztverei.</p> <p>Zina Eiropas tautu un valodu etnisko grupu izveidi, pamatatšķirības un izplatību pasaules telpā.</p> <p>Zina Latvijas tautas un nācijas veidošanās un attīstības galvenos posmus.</p> <p>Izprot vides un sabiedrības savstarpējās mijiedarbības atšķirības aizvēstures un vēsturiskajā laikmetā.</p> <p>Izprot ģeogrāfiskās vides nozīmi civilizāciju veidošanās un attīstības procesā.</p> <p>Izprot pasaules globālās problēmas kā cilvēka darbības rezultātu.</p> <p>Izprot aizvēstures posma nozīmi vēstures attīstības procesā.</p> <p>Izprot “neolītiskās revolūcijas” būtību un tās sekas.</p> <p>Zina dažādu civilizāciju tipus.</p> <p>Izprot cilvēku un civilizāciju savstarpējo mijiedarbību saimnieciskajos, sociālajos, sadzīves, politiskajos un kultūras procesos.</p> <p>Izprot sabiedrības attiecību maiņu vēstures procesā.</p> <p>Izprot sabiedrības sociālo, etnisko un reliģisko struktūru attīstību Latvijā, Eiropā un pasaulē.</p> <p>Izprot sabiedrības diferenciācijas principus un cēloņus.</p> <p>Izprot indivīda vietu un nozīmi vēstures procesos dažādos vēsturiskos apstākļos.</p>	<p>Raksturo Latvijas tautas un nācijas veidošanās un attīstības galvenos posmus.</p> <p>Analizē vides un sabiedrības savstarpējo ietekmi un tās mijiedarbības sekas vēsturē.</p> <p>Skaidro vides nozīmi civilizāciju veidošanās un attīstības procesā.</p> <p>Vērtē sabiedrības iespējamās attīstības virzienus pasaules globālo problēmu kontekstā.</p> <p>Raksturo aizvēstures posmu pasaulē un Latvijas teritorijā.</p> <p>Raksturo Seno Austrumu civilizāciju kultūras mantojuma nozīmi mūsdienās.</p> <p>Analizē cilvēku migrācijas Eiropā un pasaulē cēloņus un sekas.</p> <p>Analizē dažādu civilizāciju saskarsmes cēloņus un sekas.</p> <p>Skaidro civilizāciju jēdzienu un teorijas, ar piemēriem raksturo dažādu civilizāciju attīstību.</p> <p>Skaidro mūsdienu civilizāciju izcelšanos un raksturo Latvijas vietu mūsdienu civilizācijās.</p> <p><i>Ir toleranta attieksme pret mūsdienu pasaules daudzveidību.</i></p> <p>Raksturo sabiedrības struktūras un sociālās grupas.</p> <p>Skaidro sabiedrības struktūru izmaiņas dažādos laika posmos un vietās.</p> <p>Raksturo indivīda vietu vēstures un mūsdienu pasaules procesos.</p> <p>Analizē ievērojamu personību nozīmi vēstures procesos.</p>

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot indivīda un sabiedrības attiecības dažādos vēsturiskos apstākļos.</p> <p>Izprot individuālās un kolektīvās apziņas veidošanās priekšnoteikumus un nozīmi.</p> <p>Izprot sabiedrības attīstības virzienu ietekmi uz indivīda nākotni un globalizācijas procesu nozīmi tajos.</p> <p>Izprot sievietes un vīrieša vēsturisko lomu vēstures laikmetos un vietās.</p> <p>Izprot etniskās un nacionālās identitātes veidošanās cēloņus un sekas jaunajos laikos Latvijā, Eiropā un pasaulē.</p> <p><i>Izprot ētisko un vispārcilvēcisko vērtību pārmantojamības nozīmi un nepieciešamību.</i></p> <p>Izprot jaunus vēstures jēdzienus, pilnveido pamatskolā apgūto vēstures jēdzienu izpratni.</p>	<p>Vērtē indivīdu un ievērojamu personību savstarpējās attiecības vēstures procesos.</p> <p>Analizē, izmantojot piemērus, indivīda ietekmi uz dažādiem vēstures procesiem visās dzīves jomās.</p> <p>Analizē cilvēku identitātes dažādos vēstures posmos.</p> <p>Analizē vēstures notikumu un procesu ietekmi uz indivīdu un viņa pasaules uzskatu izveidi.</p> <p>Ar piemēriem raksturo un analizē jaunāko laiku vēstures procesu un mūsdienu norišu ietekmi uz identitātes veidošanos Latvijā.</p> <p>Izmanto bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursus Latvijas vēstures procesu izzināšanā.</p> <p>Lieto vēstures jēdzienus.</p>

3. Kultūrvēsturiskais mantojums (35% no kopējā mācību stundu skaita)

- 3.1. kultūras vērtību mantojums, tā saglabāšana mūsdienās. Kultūrvēsturiskās vērtības Latvijā;
- 3.2. kultūras procesi un sabiedrības attīstība pasaulē un Latvijas teritorijā.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot kultūras attīstības tendences.</p> <p>Zina ievērojamākos Austrumu un Rietumu civilizāciju kultūras sasniegumus.</p> <p>Zina nozīmīgākos mākslas un arhitektūras virzienus cilvēces vēsturē.</p> <p>Izprot civilizāciju kultūrvēsturiskā mantojuma nozīmi mūsdienās.</p> <p>Izprot Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas nepieciešamību.</p> <p>Izprot nācijas kultūras vērtības, dažādu tautu ietekmi to attīstībā.</p> <p>Zina tradīciju attīstības tendences Latvijā.</p> <p>Izprot jūdaisma un kristietības ietekmi vēstures procesos.</p> <p>Izprot kristietības ietekmi Eiropas civilizācijas attīstībā.</p> <p>Izprot jaunus vēstures jēdzienus, pilnveido pamatskolā apgūto vēstures jēdzienu izpratni.</p>	<p>Raksturo vēstures periodu kultūras liecības.</p> <p>Raksturo antīkās civilizācijas devumu Eiropa kultūrā.</p> <p>Analizē vēstures periodu kultūras liecības, <i>vērtē to nozīmi mūsdienās.</i></p> <p>Pamato kultūras pieminekļu aizsardzības, kopšanas un saglabāšanas nepieciešamību, <i>īsteno to praksē.</i></p> <p>Skaidro kultūras procesu un sabiedrības attīstības mijiedarbību.</p> <p>Prot raksturot tradīciju un kultū izcelšanos, to attīstību un izpausmes.</p> <p>Vērtē nācijas kultūras vērtību attīstību, <i>ir toleranta attieksme pret citu tautu kultūrvēsturisko mantojumu Latvijā.</i></p> <p>Raksturo jūdaisma un kristietības ētisko mācību pamatatziņas un šo mācību nozīmi vēsturē un mūsdienu procesos.</p> <p>Raksturo Austrumu un Rietumu kristīgās kultūras izpausmes.</p> <p>Vērtē antihumānas, antidemokrātiskas, pretlikumīgas norises un procesus vēsturē un mūsdienu pasaulē.</p> <p><i>Ir toleranta attieksme pret mūsdienu pasaules procesu daudzveidību.</i></p> <p><i>Novērtē ētisko un vispārcilvēcisko vērtību pārmantojamības nozīmi un nepieciešamību.</i></p> <p>Analizē ikdienas dzīves un tradīciju raksturīgākās iezīmes nacionālajā vēsturē.</p> <p><i>Ir toleranta attieksme pret citādo citu tautu ikdienas dzīvē un tradīcijās vēsturē un mūsdienās.</i></p> <p>Izmanto bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursus Latvijas vēstures procesu izzināšanā.</p> <p>Lieto vēstures jēdzienus.</p>

11. klase

1. Saimniecības vēsturiskā izpratne (31% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. sociālekonomiskās parādības un saimniekošanas teorijas (merkantilisms, koloniālisms, globalizācija u. c.), to ietekme uz indivīdu sabiedrībā. Raksturīgākie piemēri pasaules un Latvijas vēsturē;
- 1.2. pasaules saimniecības sistēma mūsdienās un ekonomiskā integrācija. Latvijas vieta Eiropas Savienības un pasaules saimnieciskajā sistēmā;
- 1.3. zinātne un tās nozīme saimniecības attīstībā.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot saimniecības struktūru attīstību un to nozīmi Latvijas vēsturē.</p> <p>Izprot atšķirību starp savācējsaimniecību un ražotājsaimniecību un starp agrāru un industriālu sabiedrību.</p> <p>Izprot ekonomisko un politisko procesu mijiedarbību.</p> <p>Izprot lauksaimnieciskās ražošanas, industrializācijas un tirdzniecības attīstības tendences Latvijā, Eiropā un pasaulē.</p> <p>Izprot ekonomiskās integrācijas procesu pasaulē un ekonomisko procesu ietekmi uz valstu politiku mūsdienās.</p> <p>Izprot Eiropas Savienības veidošanās cēloņus un tālāko attīstību.</p> <p>Zina ievērojamāko cilvēces zinātnes sasniegumus.</p> <p>Izprot zinātnes nozīmi vēstures procesā un zinātnes un tehnoloģisko sasniegumu ietekmi uz cilvēku saimniecisko darbību.</p> <p>Izprot jaunus vēstures jēdzienus, pilnveido pamatskolā apgūto vēstures jēdzienu izpratni.</p>	<p>Raksturo saimnieciskās darbības attīstības dinamiku no aizvēstures līdz mūsdienām.</p> <p>Raksturo darba dalīšanas vēsturi.</p> <p>Analizē sociālekonomiskās parādības un saimniekošanas teorijas.</p> <p>Vērtē lauksaimniecības, industrializācijas un tirdzniecības attīstības ietekmi un nozīmi Latvijas vēsturē.</p> <p>Izskaidro indivīda un sabiedrības attiecības dažādos saimnieciskos un politiskos procesos.</p> <p>Analizē pasaules ekonomiskās integrācijas procesu ietekmi uz Latvijas politiku.</p> <p>Analizē Eiropas Savienības vēsturisko darbību.</p> <p>Vērtē zinātnes atklājumu nozīmi vēstures notikumos un procesos.</p> <p>Pamato savu viedokli ar dažāda veida argumentiem.</p> <p>Izmanto bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursus Latvijas vēstures procesu izzināšanā.</p> <p>Lieto vēstures jēdzienus.</p>

2. Valsts vēsturiskā izpratne (69% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. valsts kā sabiedrības pārvaldes līdzeklis;
- 2.2. ideoloģijas un dažādi politiskie režīmi;
- 2.3 politiskā vēsture un raksturīgākie piemēri.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot, ka valsts funkcionēšanai ir idejiskais pamats.</p> <p>Zina un atšķir valstu tipus, iekārtas un valstu pārvaldes mehānismus.</p> <p>Izprot valsts pārvaldes struktūras un sabiedrības mijiedarbības procesus.</p> <p>Zina demokrātijas vēsturisko attīstību.</p> <p>Zina un atšķir uzskatu sistēmas, politiskos režīmus, dažādas ideoloģijas un nozīmīgākās sabiedriski politiskās kustības.</p> <p>Izprot politisko partiju un sabiedrisko organizāciju nozīmi jauno un jaunāko laiku vēsturē.</p> <p>Zina būtiskākās izmaiņas Latvijas, Eiropas un pasaules politiskās kartes veidošanas procesā, to cēloņus un sekas.</p> <p>Izprot sabiedriski politisko, militāro, reliģisko un etnisko faktoru ietekmi uz valsts iekšpolitiku un valstu savstarpējām attiecībām.</p> <p>Izprot laicīgās un garīgās varas būtību viduslaiku Eiropā un islāma pasaulē.</p> <p>Zina nozīmīgākos politiskos notikumus, procesus un starpvalstu attiecību krustpunktus, lielāko karu, revolūciju, nacionālo atbrīvošanās kustību iemeslus, cēloņus un sekas.</p> <p>Zina politisko attiecību risināšanas veidus un sekas dažādos laikmetos.</p> <p>Izprot Pirmā un Otrā pasaules kara cēloņus, svarīgākās norises un sekas.</p> <p>Izprot posttotalitāro sabiedrību attīstības tendences.</p> <p>Izprot mūsdienu pasaules procesu daudzveidību.</p> <p>Izprot un lieto jaunus vēstures jēdzienus, pilnveido pamatskolā apgūto vēstures jēdzienu izpratni.</p>	<p>Analizē valstu rašanās procesu.</p> <p>Diskutē par valstu, pārvaldes mehānismu un politisko režīmu veidošanos un transformēšanos.</p> <p>Analizē lielvalstu izveidošanās cēloņus un bojāejas likumsakarības dažādos vēstures posmos.</p> <p>Raksturo koloniālismu.</p> <p>Analizē demokrātiskos procesus un to nozīmi sabiedrības attīstībā.</p> <p><i>Apzinās demokrātiju kā vērtību.</i></p> <p>Lieto vēstures zināšanas sarežģītu un pretrunīgu vēstures situāciju un vēstures jautājumu izpratnē un prot tās izskaidrot.</p> <p>Analizē vēstures dažādās interpretācijas.</p> <p>Analizē uzskatu sistēmas, politiskos režīmus, dažādas ideoloģijas un nozīmīgākās sabiedriski politiskās kustības.</p> <p>Skaidro valsts institūciju attīstību no senajiem laikiem līdz mūsdienām.</p> <p>Salīdzina un analizē dažādus vēsturiskos notikumus, procesus, personības u. c., pamatojoties uz izvirzītajiem kritērijiem.</p> <p>Izprot, ka līdz ar kritēriju maiņu salīdzinājumi var mainīties.</p> <p>Analizē valstu, kas bijušas Latvijas teritorijā vai iekarojušas to, ietekmi uz Latvijas vēsturisko attīstību no viduslaikiem līdz jaunākajiem laikiem.</p> <p>Analizē lielāko karu, revolūciju, nacionālo atbrīvošanās kustību iemeslus, cēloņus un sekas.</p> <p>Analizē un vērtē holokaustu, citus genocīdus un noziegumus pret cilvēci.</p>

Zināšanas un izpratne	Darbība
	<p>Skaidro mūsdienu starptautisko organizāciju un drošības sistēmu mērķus, darbības pamatprincipus un lomu.</p> <p>Skaidro sabiedriski politisko, ekonomisko, militāro, ideoloģisko, reliģisko un etnisko faktoru ietekmi Latvijas teritorijas politiskajā vēsturē un politiskās kartes izmaiņās.</p> <p>Vērtē mūsdienu pasaules procesus.</p> <p>Pēta un skaidro vēsture norises, lietojot deduktīvās un induktīvās metodes.</p> <p>Patstāvīgi izstrādā referātus un projekta darbus, izmantojot daudzveidīgos informācijas avotus.</p> <p>Izmanto bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursus Latvijas vēstures procesu izzināšanā.</p> <p>Lieto vēstures jēdzienus.</p>

12. klase

1. Latvijas valstiskuma vēsture (100% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. no nacionālās atmodas līdz kultūrautonomijas idejai;
- 1.2. Latvijas valsts dibināšana un Brīvības cīņas;
- 1.3. demokrātijas krīze, autoritārisms;
- 1.4. Latvijas okupācijas;
- 1.5. Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošana. Latvijas saimnieciskās, sociālās, sadzīves, politiskās un kultūras situācijas raksturojums pēc valstiskās neatkarības atgūšanas;
- 1.6. Latvija – Eiropas Savienības dalībvalsts. Latvijas vieta starptautiskajās organizācijās un drošības sistēmās vēstures procesā.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot 19. gadsimta Eiropas nacionālās atmodas ietekmi uz procesiem Latvijas vēsturē.</p> <p>Zina politisko notikumu (revolūciju, karu) Latvijas teritorijā iemeslus, cēloņus un sekas.</p> <p>Izprot sabiedrības struktūru attīstību Latvijā.</p> <p>Izprot Latvijas valsts rašanās procesa notikumu hronoloģiju.</p> <p>Izprot Brīvības cīņu norisi un to nozīmi Latvijas valsts attīstībā.</p> <p>Izprot politisko režīmu maiņas cēloņus, sekas un norisi Latvijas Republikā.</p> <p>Izprot vēstures interpretācijas dažādību atšķirīgos laikmetos un vietās.</p> <p>Izprot starptautisko situāciju Otrā pasaules kara priekšvakarā un tās saistību ar Latvijas vēstures norisēm.</p> <p>Izprot Otrā pasaules kara norises hronoloģiju Latvijas teritorijā.</p> <p>Zina Latvijas vēstures procesa ietekmējušos notikumus, to cēloņus un sekas Otrā pasaules kara laikā.</p> <p>Izprot propagandas un ideoloģijas ietekmi uz vēstures procesu skaidrojumiem.</p>	<p>Raksturo jaunlatviešu nozīmi Latvijas valstiskuma idejas attīstībā.</p> <p>Skaidro 1905. gada revolūcijas nozīmi Latvijas valstiskuma idejas attīstībā.</p> <p>Analizē latviešu strēlnieku vietu un nozīmi vēstures procesos Latvijas teritorijā un Krievijā.</p> <p>Lieto vēstures zināšanas sarežģītu un pretrunīgu vēstures situāciju un vēstures jautājumu izpratnē, skaidrojumā un analizē.</p> <p>Analizē vēstures dažādās zinātniskās interpretācijas.</p> <p>Diskutē par neskaidriem un pretrunīgiem jautājumiem vēstures procesā.</p> <p>Analizē revolūciju un karu iemeslus, cēloņus un sekas Latvijas teritorijā.</p> <p>Izskaidro vēstures notikumu un procesu sinhronismu un savstarpējo ietekmi.</p> <p>Analizē politiskās situācijas Pirmā pasaules kara rezultāta ietekmi uz Latvijas valsts izveidošanos.</p> <p>Izskaidro Latvijas valsts rašanās procesu.</p> <p>Analizē Satversmes sapulces darbību un tās nozīmi.</p> <p>Skaidro Latvijas valsts starptautiskās atzīšanas procesu.</p> <p>Salīdzina vēstures procesa un tā būtības izpratni dažādos laika posmos.</p> <p>Raksturo četru Saeimu darbību.</p>

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot sabiedriski politisko, ekonomisko, militāro, ideoloģisko, reliģisko un etnisko faktoru ietekmi Latvijas politiskajā vēsturē un politiskās kartes izmaiņās.</p> <p>Izprot Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidību.</p> <p>Izprot Latvijas iedzīvotāju identitātes daudzveidību un mainīgumu vēsturisko notikumu kontekstā.</p> <p>Izprot Latvijas dalības nozīmi Eiropas Savienībā, starptautiskajās organizācijās un drošības sistēmās.</p> <p>Izprot un lieto jaunus vēstures jēdzienus, pilnveido pamatskolā apgūto vēstures jēdzienu izpratni.</p>	<p>Analizē 1934. gada 15. maija apvērsuma cēloņus un sekas.</p> <p>Raksturo autoritārā perioda saimniecisko un nacionālo politiku un tās realizācijas sekas.</p> <p>Analizē vēstures pretrunīgos jautājumus.</p> <p>Analizē politisko režīmu nozīmi Latvijas vēsturē.</p> <p>Raksturo okupācijas režīmus Latvijā – 1940.–1941. gada padomju okupācija, 1941.–1945. gada Vācijas okupāciju un 1944.–1991. gada otrā padomju okupācija.</p> <p>Analizē cilvēku migrācijas cēloņus un sekas Latvijā.</p> <p>Analizē ideoloģiju nozīmi Latvijas vēsturē.</p> <p>Raksturo politiskās un ikdienas dzīves kopsakarības okupāciju apstākļos.</p> <p>Raksturo trimdas darbību un tās nozīmi Latvijas valstiskuma atjaunošanā.</p> <p>Saprot vēstures atspoguļojuma subjektivitāti un dažādu sabiedrības grupu viedokļu atšķirību iespējamību.</p> <p>Skaidro vēstures interpretāciju dažādību atšķirīgos laikmetos un vietās.</p> <p>Analizē Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas procesu.</p> <p>Analizē Latvijas saimniecisko, sociālo, sadzīves, politisko un kultūras situāciju pēc valstiskās neatkarības atgūšanas.</p> <p>Raksturo indivīdu un personību nozīmi Latvijas vēsturē no jaunlatviešu kustības laikiem līdz mūsdienām.</p> <p>Novērtē un apzinās vēsturi kā savas personības vērtīborientācijas un identitātes veidotāju.</p> <p>Vērtē sabiedrības iespējamās attīstības virzienus, izvirza hipotēzes par nākotnes iespējamās attīstības virzieniem.</p> <p>Patstāvīgi izstrādā zinātniski pētniecisko darbu pamatus, izmantojot daudzveidīgos informācijas avotus.</p> <p>Izmanto bibliotēku, muzeju, interneta un arhīvu resursus Latvijas vēstures procesu izzināšanā.</p>

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Istenojot programmu, attiecībā uz vērtēšanu jāievēro Ministru kabineta noteikumos par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu noteiktie izglītojamo iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipi un kārtība.

Vērtēšanas organizētājs un vērtētājs:

- atbilstoši vērtēšanas mērķim izmanto diagnosticējošo, formatīvo un summatīvo vērtēšanu;
- izvēlas piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā (ievadvērtēšana, kārtējā vērtēšana un nobeiguma vērtēšana);
- izmanto daudzveidīgas vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlas vērtēšanas saturu atbilstoši mācību priekšmetā noteiktajam izglītojamā sasniedzamajam rezultātam;
- nosaka vērtēšanas kritērijus un izmanto pārbaudes darba mērķim atbilstošu vērtējuma atspoguļošanas veidu.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu	Dot iespēju izglītojamajam noteikt mācību sasniegumus attiecībā pret būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt	Noteikt izglītojamā mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem

	Diagnosticēj ošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
	precizēšan ai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošan ai.	izglītojamā atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	(informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
	Ievadvērtē šanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagogs to organizē pēc nepieciešamī bas.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamī bas gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākos tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada, izglītības pakāpes beigās.

	Diagnosticēj ošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana

	Diagnosticēj ošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
	<p>Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apgūvē.</p>	<p>Saturu veido būtiskākie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apgūves laikā.</p>	<p>Saturu veido izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamajam iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.</p>
	<p>Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutvārdu, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva snieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.</p>		

	Diagnosticēj ošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
	<p>Novērošana, saruna, aptauja, tests u. tml.</p>	<p>Mācību rezultātu pārbaudīšana i galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Novērošana, saruna, aptauja, darbs ar tekstu, vizualizēšana, eseja, referāts, diskusija, mājas darbs u. tml.</p>	<p>Rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, pētniecisks darbs, individuāls vai grupas projekts u. tml.</p>

	Diagnosticēj ošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
	Pedagogs/ izglītojam ais atbilstoši izstrādātaj iem vērtēšanas kritērijiem	Pedagogs/izg lītojamais atbilstoši izstrādātajie m vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs atbilstoši izstrādātajie m vērtēšanas kritērijiem.
	<p>Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagogs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagogs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.</p>		

	Diagnosticēj ošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
	Vērtējums aprakstošs	Vērtējums aprakstošs vai ieskaitīts/nei eskaitīts.	Pedagogs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

	Diagnosticēj ošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana

Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums

Mācību līdzekļi

1. Mācību literatūra

1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra mācību priekšmetā “Latvijas un pasaules vēsture” (publicēta internetā ISEC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”);

1.2. papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem domātā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā: uzdevumu un vingrinājumu krājumi, hrestomātijas, izdales materiāli, atlanti u. tml.;

1.3. uzziņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas, antoloģijas, likumu, normatīvo aktu vai citu dokumentu krājumi, statistiskie pārskati u. tml. izdevumi;

1.4. periodiskie izdevumi;

1.5. interneta resursi.

2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas

2.1. uzskates līdzekļi: tabulas, plakāti, mākslas darbu reprodukcijas, attēli, kartes, audiovizuālie mācību līdzekļi u. tml.;

2.2. tehniskie līdzekļi un iekārtas: magnētiskā tāfele, interaktīvā tāfele, dators ar interneta pieslēgumu, projektors, atskaņotājs, magnetofons, televizors, kodoskops u. tml.

Mācību metodes

Nosauktajām mācību metodēm ir ieteikuma raksturs. Metožu izvēli nosaka mācību satura apguves mērķis un uzdevumi. Svarīga ir izvēlēto metožu daudzveidība, kas padara mācību procesu interesantāku gan pedagogiem, gan izglītojamajiem, kuru mācīšanās stili ir atšķirīgi. Programmā galvenā uzmanība veltīta tām metodēm, kuras ir aktuālas vidusskolā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Apskats/ziņojums	Pedagogs rosina izzināt situāciju par kādu jautājumu. Izglītojamie vāc informāciju, veicot aptauju, anketēšanu, uzzinot datus, rezultātus apkopo rakstiskā apskatā/ziņojumā.	Apskats/ziņojums var tikt veidots katrā no mācību satura paredzētajām tēmām. Izglītojamais, ievērojot pedagoga norādīto darba apjomu, veido apskatu/ziņojumu, nobeigumā obligāti uzrakstot secinājumus. Piemēram, “Mīti Latvijas vēsturē”.
Āra nodarbības	Pedagogs sagatavo jautājumus vai uzdevumus, uz kuriem izglītojamie atbildi var rast dabā/vides objektos. Izglītojamie novēro, veic mērījumus, pieraksta, klasē vai mājās sagatavo pārskatu par paveikto vai aizpilda pedagoga sagatavotās darba lapas ar uzdevumiem.	Āra nodarbības var tikt izmantotas katrā no mācību satura paredzētajām tēmām, ņemot vērā dabas/vides objektu pieejamību/sasniedzamību. Pirms izglītojamie apmeklē objektu, pedagogs veic iepriekšēju sagatavošanas darbu klasē, kā arī nodrošina izglītojamos ar sagatavotiem mācību materiāliem uzdevuma veikšanai. Piemēram, Ziemassvētku kauju vietu apmeklējums.
Darbs ar tekstu	Pedagogs piedāvā tekstus lasīšanai vai ierakstītus tekstus audio un video kasetēs mācību uzdevumu veikšanai mācību stundā/mājās vai pašizglītībai. Izglītojamais iepazīstas ar tekstu un iegūst informāciju – veido jautājumus vai analizē, atbild uz jautājumiem atbilstoši mācību uzdevumam.	Darbs ar rakstiskajiem vēstures avotiem katrā no mācību satura paredzētajām tēmām ir galvenais vēsturiskās informācijas iegūšanas veids. Piemēram, <i>Vēstures būtība. Vēstures avoti vidusskolai.</i> – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
Debates	Pedagogs (vai izglītojamie) piedāvā apspriešanai kādu apgalvojumu. Diviem izglītojamajiem vai izglītojamo grupām ir uzdevums argumentēti aizstāvēt divus pretējus viedokļus. Debates var organizēt kā sacensības, kas notiek pēc zināmiem noteikumiem.	Debates var tikt organizētas par jebkuru pretrunīgi vērtētu vēstures notikumu vai procesu. Piemēram, “K. Ulmaņa laiki – zelta laiki”.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Diskusija	Pedagogs (vai izglītojamie) piedāvā apspriešanai kādu tematu. Izglītojamie (grupa vai visa klase) iesaistās sarunā, argumentēti aizstāvot savu viedokli.	Diskusija var tikt organizēta par jebkuru atšķirīgi vērtētu vēstures notikumu vai procesu. Piemēram, “Baltu etnoģenēze”.
Eseja (argumentētā eseja)	Pedagogs aicina izglītojamos pēc noteiktas struktūras veidot rakstu darbu par noteiktu tematu. Izglītojamie individuāli raksta, ievērojot noteikto darba struktūru un tematisko izklāsta veidu, izsakot savas domas un attieksmi.	Eseja (argumentētā eseja) var tikt rakstīta par jebkuru vēstures notikumu vai procesu. Izglītojamie esejā (argumentētajā esejā) izsaka savu viedokli par tēmu un ar faktoloģiski pamatotiem trīs argumentiem to pierāda. Piemēram, “Viens cilvēks – tautu likteņu lēmējs”.
Intervija	Pedagogs uzdod izglītojamajiem iztaujāt par noteiktu tematu vienu vai vairākus cilvēkus. Izglītojamie pēc sarunas apkopo rezultātus un veido secinājumus.	Interviju var veikt par jebkuru vēstures tēmu, kuras aculiecinieks ir intervējamais. Piemēram, “Latvijas valstiskās neatkarības atgūšanas laiks: barikādes”.
Kooperatīvās mācīšanās metodes	Pedagogs piedāvā izglītojamo grupām uzdevumu vai projekta darbu, kura veikšanai nepieciešama izglītojamo produktīva sadarbība, jo rezultāti ir atkarīgi no katra grupas dalībnieka paveiktā. Grupas dalībnieki ir ar dažādām zināšanām un spējām, mācās cits no cita, apmainās ar idejām un atbilstošu informāciju. Notiek aktīva mijiedarbība arī starp grupām. Pedagoģs organizē norisi un konsultē izglītojamos.	Kooperatīvās mācīšanās metodi var izmantot, mācoties tēmas, kuru apguvei iespējams izmantot plašu informācijas avotu klāstu, galvenokārt rakstiskos vēstures avotus. Piemēram, “Latvijas valsts – demokrātiskas republikas proklamēšana”.
Pētījums (izglītojamo zinātniski pētnieciskais darbs)	Pedagogs vai pats izglītojamais formulē problēmu vai jautājumu, kas jāizpēta, lietojot zinātniskās izziņas metodes. Izglītojamais patstāvīgi vāc informāciju, veic eksperimentu, pieraksta rezultātus, apkopo informāciju, izklāsta pētījuma rezultātus (parasti rakstveidā).	Pētījumu (zinātniski pētniecisko darbu) izglītojamais var izstrādāt par jebkuru vēstures tēmu, ja ir iespējams formulēt pētāmo problēmu. Jāņem vērā, ka jebkuram pētījumam (zinātniski pētnieciskajam darbam) ir nozīme tad, ja tajā tiek parādītas novitātes, kas atklāj kādu jaunu pētāmās problēmas aspektu. Piemēram, “Holokausts manā pagastā 1941. gadā”.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Prātavētra	Pedagogs (vai izglītojamie) izvirza jautājumu vai problēmu vai iepazīstina ar tematu. Izglītojamie izsaka iespējamās atbildes, idejas, būtiskus vārdus u. tml., uzmanīgi klausoties, papildinot, bet nekomentējot un nevērtējot citu idejas.	Prātavētra izmantojama kā ierosināšanas fāzes sastāvdaļa, sākot jebkuru tēmu, lai aktualizētu zināšanas un izpratni par to. Svarīga, pārejot uz tematisko vēstures mācīšanas principu. Piemēram, “Pasaules lielākās reliģijas”.
Situāciju izspēle	Pedagogs rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem reālas situācijas aprakstu. Izglītojamie risina šo situāciju, uzņemoties dažādus situācijai atbilstošus pienākumus un izspēlējot tos. (Simulāciju raksturo lielāka nenoteiktība, elastīgums un sarežģītība, salīdzinot ar lomu spēli.)	Situāciju izspēle visefektīvāk izmantojama tēmās, kas saistās ar alternatīvu izvērtēšanu dažādos notikumos, kuru izpratnei nepieciešama empātijas attīstīšana vēsturiskās situācijās. Izmantojama argumentēšanas prasmju attīstībai. Piemēram, “Tiesa vēstures stundā: totalitāro režīmu noziegumi”.
Stāstījums (izklāsts, lekcija)	Pedagogs vai izglītojamais izklāsta kāda temata saturu, tas var būt kādu ideju, viedokļu, faktu, teoriju vai notikumu izklāsts. Izglītojamie klausās, veido pierakstus atbilstoši uzdevumam, uzdod jautājumus.	Stāstījumu (izklāstu, lekciju) var veidot par jebkuru vēstures tēmu. Izmantojot tematisko vēstures mācīšanas principu, šī metode ir svarīga plašu un sarežģītu tēmu apguvē. Piemēram, “Kultūras jēdziens vēsturē”.
Vizualizēšana	Pedagogs vai izglītojamie izmanto vai izveido patstāvīgi dažādus simboliskus uzskates līdzekļus – domu kartes, shēmas, diagrammas, tabulas, plānus, kartes, zīmējumus u. c. (Simboliskie uzskates līdzekļi ir īstenības objektu attēli ar vārdu, simbolu un krāsu palīdzību.)	Vizualizēšana atvieglo informācijas uztveri un papildina to. Tā ir prasme atspoguļot iegūto un apkopoto informāciju. Piemēram, “Iedzīvotāju nacionālais sastāvs Latvijas Republikā 1920.–1940. gadā”. Diagrammu veidošana.